

Eén?

In de Hebreeuwse bijbeltekst komt vijf maal het woord *achadim* voor, het meervoud van het enkelvoud *èchàd*, wat ‘één’ betekent. In het Nederlands kennen we geen meervoud van één, of het moest zijn ‘enigen’. In de bijbel komt op vijf plaatsen dit meervoud van ‘één’ voor. Hieronder volgen –in de NBG-vertaling- de teksten waarin dit woord gebruikt wordt. Waar het meervoud van één gebruikt wordt staat dit woord dik gedrukt:

Genesis 11:1 (hier gaat het over de torenbouw van Babel)
De gehele aarde nu was één van taal en één van spraak.

Genesis 27:43-45 (in deze verzen spreekt Rebekka tot haar zoon Jakob nadat deze zijn broer Esau en zijn vader Isaak bedrogen heeft)
*Nu dan, mijn zoon, luister naar mij, maak u gereed, vlucht naar mijn broeder Laban, in Haran, en blijf **enigen** tijd bij hem totdat de grimmigheid van uw broeder gestild is, totdat de toorn van uw broeder van u afgewend is; als hij vergeten is, wat gij hem hebt aangedaan, zal ik u van daar laten halen.*

Genesis 29:20 (hier wordt verteld dat Jakob op zijn nicht Rachel verliefd wordt, maar een bruidsschat heeft hij niet; hij stelt Laban, de vader van Rachel, voor zeven jaar te werken en zo Rachel als bruid te verdienen)
*Derhalve diende Jakob zeven jaren om Rachel, en die waren in zijn ogen als **enkele** dagen, omdat hij haar liefhad.*

Ezechiël 37:15-19
*Het woord des Heren kwam tot mij: Gij mensenkind, neem een stuk hout en schrijf daarop: voor Juda en de Israëlieten die daarbij behoren; neem dan een ander stuk hout en schrijf daarop: voor Jozef – het stuk hout van Efraïm – en het gehele huis Israëls dat daarbij behoort; voeg ze dan aan elkander tot één stuk hout, zodat zij in uw hand **tot één** worden. Zo zegt de Here Here: zie Ik neem het stuk hout van Jozef – dat aan Efraïm toebehoort – en van de stammen Israëls die daarbij behoren, en Ik voeg het bij het stuk hout van Juda en maak ze tot één stuk hout, zodat zij één zijn in mijn hand.*

Daniël 11:20
*In zijn plaats zal iemand opstaan, die een afperser rondzendt door het heerlijkste deel van het koninkrijk, maar binnen **enkele** dagen zal hij verbroken worden.*

Achadim wordt in woordenboeken en in vertalingen op allerlei manieren vertaald:
- dezelfde,
- één, tot één, één en dezelfde, verenigd
- enige, enkele, een paar.

Zelfs de vertaling van Buber-Rosenzweig, waarin zeer consequent één Hebreeuws woord door één Duits woord vertaald wordt, gebruikt hier vier verschillende woorden, namelijk *einerlei* (eenvormig) in Genesis 11, *etliche* (ettelijke, enige) in Genesis 27, *einige* (enige) in Genesis 29 en Daniël en *zur Einheit* (tot één) in Ezechiël.

In de Statenvertaling zien we voor het woord ‘achadim’ ook verschillende vertalingen: ‘enige’ of ‘enkele’ in Genesis 27 en 29 en in Daniël en ‘één’ in Genesis 11 en Ezechiël.

In de NBV zien we het gebruik van ‘één enkele’, ‘voorlopig’, ‘maar een paar’, ‘één’ en ‘enkele’.

Aalders heeft het in ‘Commentaar op Het Oude Testament’ over ‘tot een eenheid worden’. A.v.d. Born vertaalt ‘één stuk hout’.

Joodse vertalingen hebben ook ‘one’ (één).

Voor ‘enkele’ in de betekenis van ‘weinig’, ‘een paar’ bestaat een goed Hebreeuws woord namelijk ‘*meat*’, in het meervoud ‘*meattim*’. Zie bijvoorbeeld Deut.26:5, Hosea 8:10 en Psalm 109:8. Toch wordt in boven aangehaalde teksten ‘achadim’ gebruikt. Als de schrijver de betekenis ‘weinig’ in een verhaal wilde verwerken had hij dus een goed woord ter beschikking en hoefde hij niet het meervoud van ‘één’ te gebruiken.

Wat de betekenis ‘één’ betreft: als werkelijk ‘één’ bedoeld is, waarom wordt dan niet het enkelvoud gebruikt? Als de schrijver in Ezechiël 37 vers 17 zegt ‘**en zij zullen worden tot enen in jouw hand**’ en in vers 19 ‘**en zij zullen worden tot één in mijn hand**’ gebruikt hij in beide verzen precies dezelfde woorden. Het enige verschil is dat in vers 17 het meervoud van ‘één’ staat en in vers 19 het enkelvoud. In vers 17 is sprake van ‘jouw’ hand (de hand van de profeet) en in vers 19 van ‘mijn’ hand (de hand van God). De conclusie moet zijn dat zoals ‘jouw hand’ verschilt van ‘mijn hand’ zo verschilt ‘enen’ van ‘één’. Blijkbaar bedoelt de schrijver dat de twee stukken hout in de hand van Ezechiël gescheiden zullen blijven, niet tot eenheid worden, maar in de hand van JHWH echt een eenheid zullen vormen. Het woord ‘enen’ (*achadim*) betekent in Ezechiël dus beslist niet ‘eenheid’ of ‘één’, maar juist ‘apart’, ‘één voor één’.

Terug naar Genesis 11: ‘*één van taal en één van spraak*’:

Op deze manier vertaald is dit vers een zogenaamd synoniem parallellisme, dat is een vers waarvan de betekenis met iets gewijzigde woorden herhaald wordt.

Een bekend voorbeeld van een dergelijk parallellisme is Psalm 119 vers 105: *Uw woord is een lamp voor mijn voet, en een licht op mijn pad*. Maar als in Genesis 11 vers 1 ook sprake zou zijn van een dergelijk parallellisme zou de schrijver iets hebben moeten schrijven als: *De gehele aarde nu was één van spraak en één van taal*, waarbij het woord ‘één’ beide keren in het enkelvoud zou moeten staan. Ook de uitdrukking ‘woorden/daden’ (*devarim*) zoals die nu voorkomt in het tweede gedeelte, past hier niet bij. Er is namelijk in het Hebreeuws een apart woord voor ‘spraak’ (*saphat*) (eigenlijk: lip of grens) en voor ‘taal’ (*lashon*). Dit laatste woord ontbreekt trouwens in dit hele gedeelte. De schrijver gebruikt het meervoud van ‘woord/daad’: ‘woorden/daden’ in het tweede gedeelte van vers 11. Als een fraai synoniem parallellisme bedoeld was had de schrijver zeker het woord ‘taal’ gebruikt. Nu hij een meervoudsuitdrukking gebruikt (‘woorden/daden; in het Hebreeuws *devarim*) en bovendien het meervoud van ‘één’ ligt het meer voor de hand dat hier sprake is van een zogenaamd ‘antithetisch parallellisme’. Dit is een parallellisme waarin het tweede deel van de zin een tegenstelling vormt met het eerste deel. Een bekend voorbeeld hiervan is Psalm 90 vers 6: *In de morgenstond bloeit het en schiet het op, des avonds verwelkt het en het verdort*.

De betekenis van Genesis 11 vers 1 wordt door deze uitleg volkomen anders. De gehele aarde was één van spraak, maar de één had dit woord/déze daad en de ander die. Aanvankelijk was hun spráák wel hetzelfde, maar wat ze verrichten deden ze ieder op hun eigen manier, gescheiden. Het vervolg laat zien dat ze een eenheid wilden vormen, niet alleen qua taal, maar óók wat betreft hun daden. Ze willen door deze eenheid komen tot het bouwen van de stad en de toren. En uniformiteit is juist iets wat God niet wil, zoals uit het eerste scheppingsverhaal al blijkt: er behoort steeds scheiding te zijn, onderscheid. Zo kom ik tot de vertaling van:

En heel de aarde werd één taal, maar daden waren één voor één.

Door deze uitleg krijgen ook de verhalen waarin sprake is van ‘enige dagen’ een ander accent. Trouwens het is toch al vreemd dat een verliefde man als Jakob in Genesis 29 zeven jaar op zijn bruid moet wachten en dat deze zeven jaar in zijn ogen als ‘enige dagen’ waren. Jakob zal reikhalzend uitgekeken hebben naar het einde van deze zeven jaar. Misschien waren tenslotte deze vele dagen wel omgevlogen, maar in die zeven jaar zal hij zeker de dagen afgeteld hebben. In plaats van de uitdrukking ‘enige dagen’ past veel beter ‘de dagen één voor één’. Ook in het verhaal van Genesis 27 spreekt Rebekka van ‘tot de grimmigheid weg is’ en ‘tot de toorn bedaard is’ en ‘tot Ezau vergeten is’. Door driemaal een gelijksoortige uitdrukking te gebruiken wordt aangegeven dat dit niet binnen een paar dagen te verwachten is, maar wel dat Jakob dag in dag uit moet wachten op bericht van zijn moeder. En pas na twintig jaar keert Jakob, zonder ooit bericht van zijn moeder te hebben gekregen, terug.

De conclusie luidt dat het meervoud van één in het Hebreeuws zoals dat gebruikt wordt in bovengenoemde teksten niet ‘één’ aangeeft en ook niet ‘dezelfde’, maar ‘de één en de ander’ of ‘de één na de ander’: één en één.

Eén.

Eén, en dat in het meervoud.

Veel? Nee, het blijft maar één, maar dan massaal.

Jaren, opgesplitst in dagen. Als kralen aan een snoer; één en weer één en weer en weer. Het draadje door het gat gepriegeld – het moet een ketting worden. Een beetje ziek en je vervelen. De moeder die iets bedenkt: maak maar een ketting! Maar het rijgen ging zo langzaam en het was zulk weerbarstig gepriegel. Die naald, die draad, die kralen. Eigenlijk zou je fit en gezond moeten zijn om een ketting te kunnen rijgen.

Eén en één is één. Een man en een vrouw wordt een echtpaar. Maar zelfs die twee enen krijg je maar af en toe prachtig samen, want het blijven twee enen.

achadim, dat is het woord: Eén-en-Eén in het meervoud.

Ieder op zijn wijs en toch samen, als kralen aan een ketting, één voor één aan de draad geregen. Als kinderen die na spelen en kibbelen in slaap vallen; ze slapen, de kinderen, één geheel nu.